SKATTENYTT

Officiellt organ för Taxeringsnämndsordförandenas Riksförbund

Nr 7/1955 Årgång 5

DISTRIBUTÖR AV
MEDDELANDEN FRÅN RIKSSKATTENÄMNDEN

Skada eller förlust av tillgång genom brand

Av Dag Helmers

De spörsmål, som uppstå i inkomstskatteavseende då tillgång skadas eller förstöres genom brand, gälla i vad mån avdrag för den därigenom uppkomna förlusten medgives samt ersättning för sådan förlust utgör skattepliktig intäkt. Beträffande tillgångar för personligt bruk sakna dessa frågeställningar aktualitet. Därom har enighet rått alltsedan tillkomsten av 1928 års KL (se t. ex. SOU. 1924: 53, s. 286).

Gällande inkomstskatteförfattningar uppvisa endast ett fåtal bestämmelser, som avhandla förevarande beskattningsfrågor. Vad angår ev. rätt till förlustavdrag finnes blott den famösa punkt 10 av anvisningarna till 29 § KL. Beträffande frågan huruvida skatteplikt föreligger för erhållen ersättning gives en klar regel i 19 § KL, vari stadgas att till skattepliktig intäkt icke räknas ersättning på grund av skadeförsäkring, dock ej i den mån köpeskilling, som skulle ha influtit därest försäkrad egendom i stället försålts, varit att hänföra till intäkt av jordbruksfastighet, av annan fastighet eller av rörelse eller i den mån ersättningen eljest motsvarar sådan skattepliktig intäkt eller motsvarar sådan avdragsgill omkostnad, vilken är att hänföra till någon av nämnda förvärvskällor. Stadgandet, som avser alla typer av skadeförsäkring även ansvarighetsförsäkring (prop. 93/1950, s. 220), återkommer i KL:s regler för beräkning av inkomst av jordbruksfastighet, annan fastighet och rörelse. Såsom en följd av denna bestämmelse kan konstateras, att försäkringsersättning aldrig kan beskattas såsom intäkt av tjänst eller tillfällig förvärvsverksamhet, däri inbegripen realisationstvinst.

Förstöras *tillgångar, vilka anskaffats såsom nödvändiga för tjänsts fullgöran-*

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-12 14:20:59

de, skall alltså försäkringsersättning för skada å dessa aldrig beskattas. Det sagda vinner ytterligare stöd i rättspraxis, enligt vilken "återvunna värdeminskningsavdrag" vid avyttring t. ex. av en bil, som den skattskyldige använt enbart för tjänsten, icke beskattas såsom inkomst av tjänst, se RÅ 1953 ref. 1:I. Endast reglerna om beskattning av realisationsvinst kunna sålunda ifrågakomma vid försäljning av inventarier investerade i förvärvskällan tjänst.

Som punkt 10 av anvisningarna till 29 § KL anses uttrycka en allmän regel gällande för inkomstbestämningen beträffande alla inkomstslag inställer sig frågan om förlust genom brand kan föranleda rätt till avdrag vid beräkning av tjänsteinkomst. I sagda anvisningspunkt uppdrages en låt vara mycket diffus gräns mellan kapitalförlust och driftförlust. Det kan med skäl sättas i fråga om denna gränsdragning ursprungligen var grundad på reciprocitet mellan avdrag för förlust och skatteplikt för ersättning vid avyttring enligt andra regler än dem för realisationsvinst gällande (jfr Welinder, Företagens inkomstbeskattning, s. 122 f.). Erinras bör i sammanhanget att anvisningspunkten tidigare stadgade, att förlust genom förstöring av tillgång, som användes för stadigvarande bruk i rörelse, genom brand eller olyckshändelse i regel icke var att hänföra till driftförlust. Genom ändring år 1951 ersattes ordet "tillgång" med "fastighet" i samband med utvidgning av inkomstbegreppet i avseende å ersättning vid avyttring av inventarier i rörelse bedriven i annan form än aktiebolag eller ekonomisk förening (prop. 170/1951, s. 37 f. och 87). Förslag om att återvunna värdeminskningsavdrag skulle beskattas såsom intäkt av tjänst då tillgång i förvärvskällan avyttrades fem år efter förvärvet avvisades såsom varande av så pass ringa praktisk betydelse, att det knappast kunde anses erforderligt att ytterligare komplicera lagstiftningen med särskilda regler för dylika fall. Detta uttalande gjordes i samband med nyssnämnda ändring av punkt 10 (prop. 170/1951, s. 38). Under senaste tid har emellertid utvidgning av inkomstbegreppet i avseende å tjänsteinkomst tagits upp, och departementschefen har så sent som i företagsbeskattningsförslaget till årets riksdag uttalat sig för att frågan bör prövas av 1950 års skattelagssakkunniga eller annan utredning (prop. 100/1955, s. 165). För att åter anknyta till huvudfrågan synes 1951 års lagändring med dess motivering i inkomstbegreppets omfattning samt den äldre lydelsen av punkten 10 leda till att avdrag icke skall medgivas för förlust av inventarier anskaffade i och för tjänst. Något rättsfall rörande denna fråga har icke kunnat påträffas. En tjänsteman som allenast använder sin bil för tjänsten och som förlorar den genom brand åtnjuter sålunda icke avdrag för förlusten.

Beträffande *tillgångar i jordbruk och skogsbruk* lämnar rättspraxis god ledning. Här skall till en början behandlas skatteproblemet vid tillämpning av kontantprincipen. Brandskadeersättning för produkter såsom spannmål, frö, hö, halm, grönfoder o. dyl. har beskattats såsom intäkt av jordbruksfastighet (RÅ 1932 not. 518, 1934 not. 6, 1940 not. 844 och 1948 not. 172 m. fl.) Något förlustavdrag kan ej ifrågakomma i normalfallet, där kostnaden för produkternas framställande eller inköp i regel belastat jordbruksdriften och avdragits vid taxe-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-12 14:20:59

ring. Emellertid kan den situationen inträffa, att inköpta sedermera genom brand förlorade förnödenheter ej betalats före branden. Även under sist angivna förutsättning skall jordbrukaren erhålla avdrag för inköpskostnaden och ej för förlusten. Anmärkas må att jordbrukaren icke är berättigad erhålla avdrag för t. ex. förlust av påräknelig försäljningsvinst i fråga om produkter framställda i det egna jordbruket för det fall produkterna varit underförsäkrade eller oförsäkrade. De inkomstskatterättsliga konsekvenserna av förlust av nu nämnda tillgångar överensstämma med de som följa av förlust av varulager i rörelse.

Även ersättning för brandskada å växande gröda och skog har beskattats (RÅ 1939 ref. 45). Det förhållandet att såväl växande gröda som växande skog räknas till fastighet saknar betydelse i förevarande hänseende. Av intresse är att avdrag för värdeminskning å skog medgivits, då skogen gått förlorad genom brand (RÅ 1939 ref. 45). Sagda värdeminskningsavdrag avser minskning av själva skogskapitalet, varför försäkringsersättningen tagits till beskattning allenast i vad densamma utgått för skogstillväxten. Avdrag för av branden förorsakade skogsodlingskostnader i framtiden medgavs icke i sist anmärkta mål (samma utgång i RÅ 1938 not. 12). Att så icke skedde är utifrån kontantprincipens innebörd följdriktigt. Den frågan reser sig i detta sammanhang hur förfaras skall om den skadade skogen icke varit försäkrad. Skall minskningen av skogskapitalet respektive förlusten av viss skogstillväxt föranleda rätt till avdrag? Vad angår minskningen av skogskapitalet erhålles avdrag förr eller senare, under det att förlusten av tillväxten icke föranleder avdrag. — Under förarbetena till 1928 års KL diskuterades tillväxtens karaktär av vara och i vissa hänseenden kan ett dylikt betraktelsesätt sägas ligga till grund för skogsbeskattningens utformning. Skulle tillväxten betecknas såsom varulager är att märka att kontantprincipen måste anses innebära att detta varulager kan sägas vara bokfört till noll. En förlust av skogstillväxten skulle teoretiskt sett icke föranleda någon bokvinst, varför avdrag ej heller kan utifrån denna ståndpunkt vara motiverad.

Ersättning för genom brand förlorade kreatur och redskap har i ett fall (RÅ 1948 not. 172) icke föranlett beskattning, i följd varav avdrag för kostnader för inköp av nya redskap — endast detta avdrag yrkades i målet — ej medgavs. Däremot beskattades ersättning för brandskada å yttre inventarier i ett annat mål (RÅ 1940 not. 844). I förstnämnda mål förlorades praktiskt taget hela besättningen, och beskattning torde ha ansetts utesluten på grund av därav i likhet med vad som sker vid förlust av besättning på grund av mul- och klövsjuka.

— Att grisar och höns numera räknas till "jordbruksprodukter" bör i detta sammanhang uppmärksammas.

Tillämpas *bokföringsmässig redovisning av jordbruksinkomst* vid taxering skall givetvis all ersättning, som belöper på genom brand förlorade lagertillgångar, produkter, djur, avverkat virke m. m., beskattas. Förlust av dylika oförsäkrade tillgångar föranleder avdrag vid taxering. Det nu anförda äger tillämpning jämväl beträffande lösa inventarier, som förloras eller skadas genom brand.

Vad ovan sagts om skada å växande gröda och växande skog gäller även för

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-12 14:20:59

det fall jordbruksinkomsten redovisas enligt bokföringsmässiga grunder. Därest kostnader för skörd aktiverats och skörden går förlorad, skola kostnaderna avdragas i vanlig ordning.

Skada å tillgångar — omsättningstillgångar och anläggningstillgångar, med undantag av byggnad — i *rörelse* föranleder avdrag vid inkomsttaxering och utfallande försäkringsbelopp göres till föremål för beskattning. Sagda förhållande följer direkt av inledningsvis anmärkta lagrum. Ett rättsfall må emellertid antecknas (RÅ 1948 ref. 46). En rörelseidkare B. hade av en beställare fått i uppdrag att tillverka överdragskläder och beställaren tillhandahöll material. B. hade i sin tur uppdragit åt annat företag att ombesörja tillverkningen. Vid brand hos sistnämnda företag förstördes ännu ej bearbetat material. B. som ej låtit försäkra tyget blev skadeståndsskyldig mot beställaren och erhöll avdrag för den därigenom uppkomna förlusten "enär ifrågavarande förlust måste anses vara att hänföra till driftförlust i B:s rörelse". Gjord invändning att materialet icke ägdes av B. avvisades såsom icke relevant. — Beträffande förlust av fartyg finnes därjämte en specialbestämmelse i 28 § 2 mom. KL.

Beträffande fartyg, vilka ingå i av fysisk person bedriven rörelse, gälla särskilda regler för beskattning vid avyttring. Äldre rätt har här bibehållits i det att allenast återvunna värdeminskningsavdrag beskattas såsom intäkt av rörelse och i den mån vinst därutöver uppkommer skall denna göras till föremål för beskattning allenast om förutsättningar för realisationsvinstbeskattning föreligga. Försäkringsersättning till den del densamma icke motsvarar återvunna värdeminskningsavdrag beskattas följaktligen icke.

Slutligen må omnämnas 1951 års KF med provisoriska bestämmelser om särskilda investeringsfonder för ersättande av förlorade inventarier och lagertillgångar. Denna författning möjliggör den lättnaden vid beskattning av försäkringsersättning att densamma kan avsättas enligt vissa regler för att användas till återanskaffning.

Skada eller förlust av *byggnad* genom brand har icke tidigare berörts i annan mån än att inledningsvis betonades att försäkringsersättning icke enligt 19 § KL skall tagas till beskattning enligt reglerna för realisationsvinst. Ersättning för nedbrunna byggnader har ej heller beskattats (se t. ex. RÅ 1932 not. 258). Undantagsvis kunna på grund av rörelsens särskilda beskaffenhet t. ex. tillverkning av explosiva varor bränder få anses normala för rörelsen (Eberstein, Om skatt till stat och kommun, s. 229) och därav föranledda förluster avdragsgilla.

På grund av en specialbestämmelse i 13 § 1947 års KF om investeringsfonder kan försäkringsersättning, som utgår till täckande av skada eller förlust av byggnad genom brand, bliva föremål för beskattning. Anledning till denna avvikelse från huvudregeln är en önskan att återföra investeringsfondsmedel till beskattning, vilka använts men sedermera i form av försäkringsersättning kommit rörelseidkaren till godo. Försäkringsersättningen skall enligt detta författningsrum beskattas såsom intäkt av rörelse.

Vissa andra problem uppstå i inkomstskattehänseende vid brandskador å byggnad, nämligen då den skadade byggnaden försäljes. Själva beräkningen av

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-12 14:20:59

realisationsvinsten kan därvid vara tekniskt komplicerad. Följande två rättsfall lämna ledning för hur en beräkning av realisationsvinsten skall göras.

RÅ 1932 not. 258. En skattskyldig hade år 1923 inköpt en fastighet för 72.000 kronor. Byggnaderna hade brunnit ned år 1927, och brandskadeersättning utbetalades med 75.000 kr. Samma år kort tid efter branden försåldes fastigheten för 13.000 kronor. Genom omtaxering hade fastigheterna åsatts ett taxeringsvärde — tomtvärde — av 5.000 kr. KR och RR underkände beskattningsnämndernas beslut att beskatta försäkringsersättningen, men taxerade säljaren för realisationsvinst till ett belopp av 8.000 kronor (försäljningssumman minus tomtvärdet). Av köpeskillingen vid förvärvet hade skattedomstolarna alltså ansett ett belopp motsvarande det åsatta tomtvärdet belöpa på marken.

RÅ 1953 not. 774. P., som till 1/8 var delägare i dödsboet efter sin fader, köpte år 1939 av övriga dödsbodelägare deras delar av en jordbruksfastighet för 34.000 kr. År 1944 brunno åbyggnaderna. P. erhöll 14.000 kr. i brandskadeersättning. År 1945 såldes fastigheten som den var utan åbyggnader för 58.500 kr. TN och PN beskattade emellertid P. för realisationsvinst till ett belopp av 33.250 kr (försäljningspris jämte brandskadeersättning, 72.500 kr minskat med inköpspris, 34.000 kr och vissa kostnader, 500 kr; i enlighet därmed framkommen vinst, 38.000 kr reducerades därefter med 1/8,som P. ansågs ha erhållit i arv, eller med 4.750 kr.) KR beräknade realisationsvinsten sålunda:

Försäljningspris		58.500
Avgår:		
Inköpspris	34.000	
Ärvd del: 1/7 av 34.000..	4.857	
Reducering härav m. h. t. de nedbrunna byggnaderna:		
$\frac{14.000}{14.000+58.500} \times 38.857$	7.503	
	31.354	
Kostnader	500	31.854
Realisationsvinst		26.646

RR fann ej skäl göra annan ändring än att den av KR beräknade realisationsvinsten nedsattes med en åttondel till 23.315 kr.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-12 14:20:59